



**Covid-19'un gölgesinde
Cumhuriyet tarihinin en derin ekonomik krizi
Bülent ŞAHİNALP
Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı**

**Demokrat Parti Muğla İl Başkanlığı
24 Temmuz 2020 Cuma, saat 14,00**

1. Tüm makroekonomik bütün göstergeler krizin giderek derinleştiğini gösteriyor.

Büyüme 2020 yılı 4. Çeyrekte %4,5 arttı. Yılsonu tahmini büyümenin covid-19 etkisiyle (-) olacağı yönünde. USD bazında ise giderek fakirleşiyoruz.

Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir 2002-2013 arasında 3,581 \$'dan 12,480 \$'a yükselmişti. Ancak, 2013 yılından başlamak üzere kişi başına gelir sürekli olarak geriliyor. 2013 yılında 12,480 \$ olan gelir, 2020 yılı sonunda muhtemelen 8.000 \$ seviyesine gerileyecek.

Milli geliri ile dünyanın 17'nci büyük ekonomisi unvanını 2018'de kaybeden ve 2 yıldır 19'uncu sıraya yerleşen Türkiye'nin küresel ekonomideki payı da tekrar %1'in altına geriledi.

18 yıllık iktidar ve 2 yıllık Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin değerlendirmesi: Türkiye/Dünya kişi başına düşen milli gelirden aldığı pay 2005'de %1,01 iken, 2020'de %0,86 ya geriledi. Giderek fakirleşiyoruz!

Dünya Bankası verilerine göre, 2002-2019 yılları arasında kişi başına GSYH'si Türkiye'den daha düşük ya da Türkiye'ye yakın seyreden ülkelerden, yıllar içerisinde milli geliri Türkiye'yi geçen ülkeler: Kazakistan, Bulgaristan, Arjantin, Çin, Rusya, Romanya.

İşsizlik oranı Nisan 2020 döneminde gerileyerek %12,8 oldu! Genç nüfusta işsizlik ise %24,4. O da covid-19 döneminde geriledi. Genç nüfusta ne eğitimde, ne de istihdamda olanların oranı %29,1. TÜİK verileri hiçbir dönemde olmadığı kadar sorgulanıyor. Metropoll'e göre, TÜİK'in işsizlerin oranını %13,2 olarak ilan etmesine toplumun sadece %15'i inanıyor.

DİSK-AR İşsizlik ve İstihdam Görünümü raporuna göre, Nisan'20 ayında; Covid-19 nedeniyle yeni işsiz sayısı 10,7 milyon oldu. Geniş tanımlı işsiz sayısı 17,7 milyona ulaştı.

12 aylık TÜFE Haziran 2020'de %12,62 olarak gerçekleşti. TÜFE, Gıda'da %12,93, Sağlık'ta % 13,55 ve Konut'ta %14,95. Metropoll'un araştırmasına göre, katılanların en büyük grubu, hayat pahalılığının %30'dan daha fazla olduğunu söylüyor.

Mayıs ayında sanayi üretimi aylık bazda %17,4 artarken, yıllık bazda % 19,9 geriledi.

Döviz kurları suni olarak frenleniyor. Reuters'e göre, Türk Lirası'nı desteklemek için piyasaya geçen yıldan beri 100 milyar \$ döviz sürüldü.

Spectator index'e göre, son bir yıl içinde ABD dolarına karşı en fazla değer kaybeden para birimleri, %68 ile Arjantin, %42 ile Brezilya ve %20 ile Türkiye !

Mevduat ve kredi faizlerinin zorla düşürülmesine rağmen, iş âlemini olumsuz etkiliyor. Covid-19 sonrası piyasalarda beklenen hareketlilik yok.

Nisan ve Mayıs aylarındaki %40 gerilemeden sonra, Haziran ayında ihracat bir önceki aya göre %35,13 ve bir önceki yılın Haziran ayına göre %15,77 oranında artarak, 13,46 milyar \$ oldu. İthalatta Haziran 2020 ayında geçen yılın Haziran ayına göre %8,24 artarak 16,3 milyar \$'a ulaştı.

Covid-19'un etkisiyle, yurda gelen turist sayısı Nisan ve Mayıs 2020 aylarında geçen yıla göre % 99 oranında geriledi. AB ve Rusya başta olmak üzere, pek çok ülke hala uçuşları başlatmadılar.

Geçen yılın ilk 6 ayında 78,6 milyar TL olan bütçe açığı bu yılın ilk 6 ayında 109,5 milyar TL oldu. Buna göre yılın ilk yarısında bütçe açığı geçen yıla göre %40'a yakın artmış bulunuyor.

HMB'na göre, Haziran 2020'de faiz giderleri Haziran 2019'a göre %44,4 artışla 6,29 milyar TL, yılın ilk 6 ayında ise faiz giderleri %40,4'lük artışla 71,25 milyar TL oldu. İlk 6 ayda elde edilen 335,9 milyar TL'lik verginin %21,2'si yani 1/5'inden fazlası faiz harcamasına gitti. "Faize karşıyız" diyenler. Düşünün bir de faize karşı olmasalardı, ne olurdu halimiz...

TCMB Swap Hariç Net Rezervler = TCMB Net Rezervleri – 4 Aya Kadar Vadeli Swap Tutarı = 24,4 – 30,1 = - 5,7 milyar \$. Buna göre TCMB'nin, swaplar yoluyla alınan dövizler hariç tutulduğunda, net altın ve döviz rezervleri 10 Temmuz 2020 günü 5,7 milyar \$ eksidir.

2. Ekonomi neden bu hale geldi?

Önce geçmişimizi sattılar ve +70 milyar USD özelleştirme gelirini harcadılar.

Sonra bugünümüzü sattılar. İç ve dış borç rekor seviyeler çıktı. 80 yılda oluşan 129 milyar USD Dış borç stoku 18 yıl içinde 431 milyar USD, İç borç stoku 179 milyar TL'den 1,57 trilyon TL'ye ulaştı.

"Faize karşıyız" diyenler 15 yılda 157 milyar USD dış borç faizi ödedi.

17 yılda, 2 trilyon dolar vergi topladılar, 500 milyar dolar borçlandılar, 70 milyar dolarlık özelleştirme yaptılar... Peki, nereye gitti bu paralar?

Biz son 18 yıldır büyüdük diye övünüyoruz. Ülkeye gelen yabancının parası ile büyüdük, ama aslında çöktük. Kısaca üretim yerine tüketime ve borca alıştık.

Şimdi de geleceğimizi satıyorlar. Milletten cebinden 5 kuruş çıkmayacak diye başlatılan ve yatırım tutarı 63,6 milyar doları bulan ve sözleşme tutarı 138,9 milyar dolara ulaşan KÖİ projeleri için gelecek 25 yılımız ipotek altına alındı. Ödemeler döviz bazında, anlaşmazlık halinde yetkili mahkeme Londra mahkemeleri.

Bunlara ilaveten, çıkartılan aflardan gelen paralar, deprem fonları, 2B ile satılan topraklar, imar barışı, bedelli askerlik, İşsizlik fonu,

AKP hükümetleri ilk dönemlerinde, ekonomide 4-5 önemli çığpaya birden sahipti. IMF, Mali disiplin, TCMB ve bağımsız kurumlar, AB çıpası. Zaman içinde AKP iktidarı teker teker bu çıparaları atmaya tercih etti. Bütçe disiplini' de çığpa olmaktan çıkıyor.

Türkiye'de kaba bir hesapla 17-18 milyon insan ve 2 milyon aile, çalışmadan devletten sosyal yardım alıyor.

AKP döneminde Türk tarımı ve hayvancılık tasfiye edildi. Fiyatı artan her ürüne ithalat terbiyesi, sonra da domates, biber, patlıcan tanzim satışı yaptılar.

Türkiye'de yerleşik yatırımcıların yurtdışındaki doğrudan yatırımları 2002 yılından Mayıs 2020'ye kadar geçen sürede 48,14 milyar \$'a ulaştı. Türk müteşebbis yatırımlarını yurt dışına çıkartıyor.

TESK verilerine göre, Türkiye'de Temmuz 2020 itibarıyla 3.004 esnaf odasına kayıtlı 1,9 milyon esnaf ve 2,05 milyon adet işyeri bulunuyor. Kapanan işyeri sayısı 2020 ilk 6

ayında 35.965 ve sadece Haziran ayında 7.222 adet gerçekleşti. Bu son 5 yılın en yüksek Haziran ayı rakamı.

TCMB verilerine göre, 3 Temmuz itibarıyla toplam krediler yılbaşından bu yana %22,8 artarak TL 3.248 milyar TL'ye ulaştı. Bugün ihtiyacı olduğu için kredi kullanan vatandaş, yarın işini kaybettiğinde borcunu nasıl ödeyecek? Hükümet artan işsizlik için hiçbir şey yapmıyor!

BDDK'na göre, geliri olmayan, bunu beyan edemeyen vatandaşlara bile 2.000 TL kredi açılabilir, asgari ödeme tutarını bir yıl içinde 3 kez ödemeyen kredi kartları 2020 sonuna kadar kapatılmayacak.

Suriyeli göçmenler sorunu, bugüne kadar harcanan para resmi açıklamalara göre 35 milyar USD.

Cumhurbaşkanlığı'nın kullanımında bulunan "örtülü ödenek" harcamaları rekorlar kırmaya devam ediyor. Haziran 2020'de bir önceki aya göre büyük bir artış yaparak 94,5 milyon TL'den 223,9 milyon TL'ye çıktı. 2020 yılı ilk 6 aylık döneminde "örtülü ödenek" harcamaları 1 milyar TL'yi aşarak 1,008 milyar TL oldu.

Belediyeler borç batağında, Hazine ve SGK borçları 21 milyar lirayı aştı.

"Sağlıkta reform" diye başlayıp sağlıkta kaos yarattılar! İlaç, malzeme yok.

ÖTV, KDV indirimine rağmen araba, beyaz eşya, mobilya satışları geriliyor.

Vatandaş kredi ve kredi kartı borcunu ödeyemiyor, icralar artıyor.

Vatandaş döviz almaya devam ediyor! TCMB'na göre, geçtiğimiz hafta vatandaşlar döviz hesaplarına 1,26 milyar \$'lık yeni alım yaptı ve Türkiye'deki döviz hesaplarının tutarı 202,5 milyar \$'a ulaştı.

"Ekonomimiz çok iyiye gidiyor, uçuşa geçti" diyenlere. Temmuz itibarıyla Venezüella, Arjantin, Pakistan ve Ukrayna'nın ardından, Türkiye 477,12 ile dünyanın en yüksek CDS primine sahip. Yani ülkemiz, dünyanın en pahalı borçlanan 5. ülkesi!

3. Derinleşen ekonomik krizden çıkış için çözüm önerileri:

Yeniden çalışan, yorulan, üreten ve ihracat yapan bir Türkiye yaratmak zorundayız.

Bu ülkenin ihtiyacı olan tek şey, çalışmak, üretmek.

Bu nedenle, çalışmamayı değil, çalışmayı, üretmeyi destekleyeceğiz.

Üretimin ithale bağımlılığını ortadan kaldırıp, yerli malı kullanımını destekleyeceğiz.

Yerli malı kullanımına kamu sektöründen başlayacağız.

Yabancı sanayici ve üreticiler yerine, kendi sanayi ve tarımımızı destekleyeceğiz.